

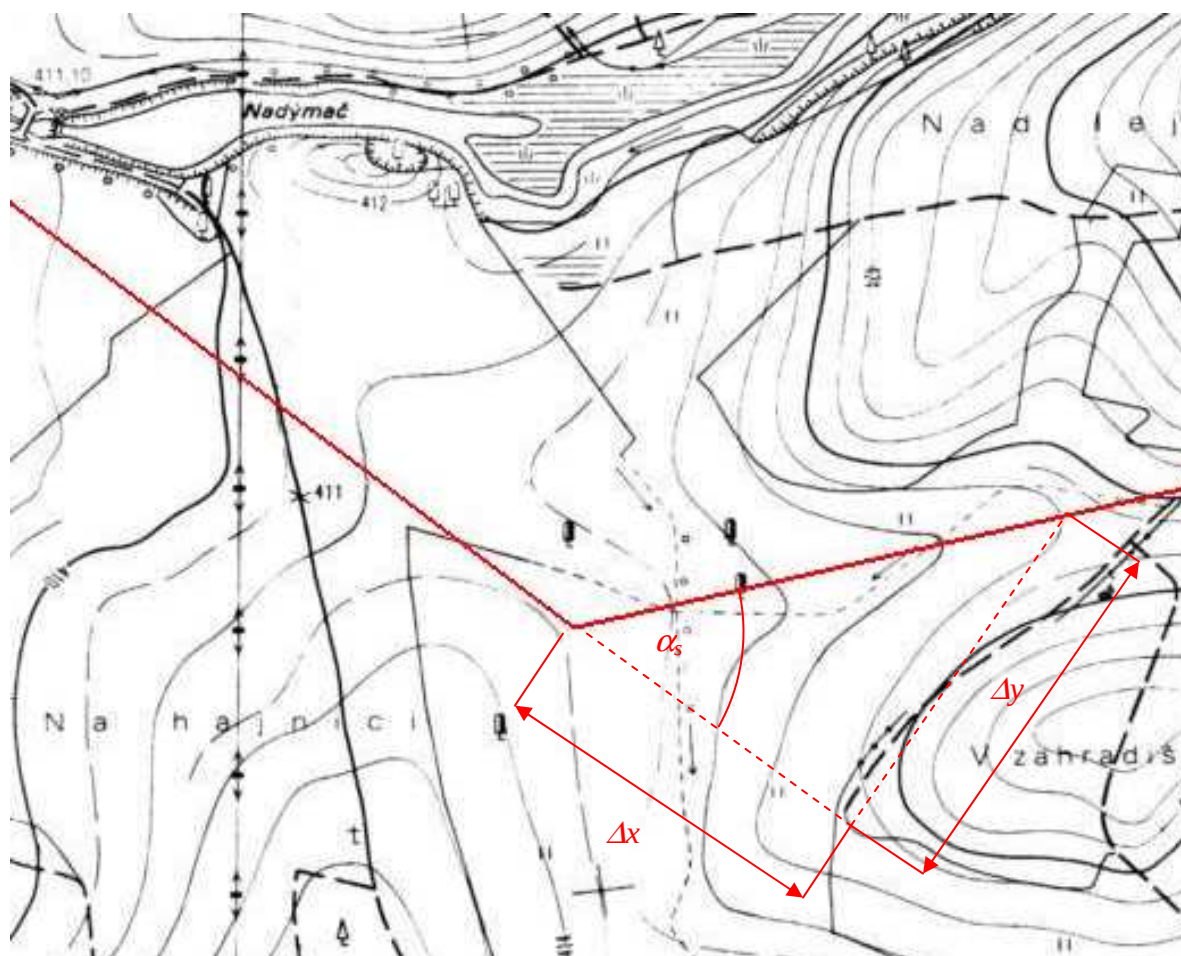
Návody na výpočty směrových a sklonových poměrů dle zadání do cvičení

Kombinované studium BO01, část Dopravní stavby

Ad 1) Návrh obou směrových oblouků bez přechodnic

a) Změřte středové úhly pomocí tangenty úhlu

Středový úhel změříte nejsnáze pomocí tangenty úhlu. K měření zvolíte vhodnou délku základny Δx na prodloužení jedné z tečen, vynesete kolmici a změříte délku mezi patou kolmice a průsečíkem kolmice s druhou tečnou Δy , viz Obr. 1.

Obr. 1 – Měření středového úhlu pomocí tangenty

Středový úhel oblouku se vypočte

$$\alpha_s = \arctan \frac{\Delta y}{\Delta x}.$$

Uvádí se v gradech s přesností na čtyři desetinná místa

b) Zvolte vhodné poloměry oblouků

Ve vyhledávací studii se pracuje s prostými kružnicovými oblouky, tj. oblouky bez přechodnic, a to přesto, že ve skutečnosti by tyto oblouky byly přechodnicemi opatřeny.

Poloměr oblouku volte co největší s ohledem na to, aby mezi oběma protisměrnými oblouky zbyla mezipřímá délky alespoň $2 \cdot V_n$ (návrhová rychlost).

Vodítkem pro volbu poloměru oblouku Vám může být tabulka nejmenších dovolených poloměrů oblouku ve vztahu k návrhové rychlosti:

Tab. 1 Nejmenší dovolené poloměry směrových kružnicových oblouků k návrhové rychlosti a dostřednému sklonu

Návrhová rychlost v km/h	Poloměr kružnicového oblouku v m											
	při dostředném sklonu vozovky v %											bez dostřed. sklonu
	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	5,5	6	6,5	7	
120	2 200	1 750	1 450	1 250	1 100	975	875	800	725	-	-	3500 (3 800)
100	1500	1200	1000	875	750	675	600	550	500	-	-	3 500*) 2 500 (2 700)
80	1 000	775	650	550	500	450	400	350	325	-	-	3 500*) 1 500 (1 700)
70	750	600	500	425	375	330	300	270	250	-	-	1500
60	550	450	375	325	270	240	220	200	180	170	-	1500
50	375	300	250	220	190	170	150	140	125	120	110	1500
*) Platí jen na dálnicích a rychlostních silnicích ( ) Platí pro základní sklon 2,5 % Hodnoty pro větve křižovatek jsou uvedeny v ČSN 73 6102.												

Poznámka: Hodnoty poloměrů, uvedených v tabulce vpravo od silné čáry, je třeba přezkoušet z hlediska výsledného sklonu; hodnoty uvedené vpravo od čárkované čáry pak i z hlediska rozhledu pro zastavení.

c) Vypočítejte vytyčovací parametry oblouků, zkontrolujte délku mezipřímé mezi oblouky

Tečna oblouku: $T = R \cdot \tan \frac{\alpha_s}{2} \text{ [m]}$

Délka oblouku: $O = R \cdot \text{arc} \alpha_s = R \cdot \frac{\pi}{200} \cdot \alpha_s \text{ [m]}$

Vzepětí oblouku: $Z = R \cdot \left(\frac{1}{\cos \frac{\alpha_s}{2}} - 1 \right) \text{ [m]}$

Délkové míry udávejte v metrech s přesností na dvě desetinná místa. Délku přímých zjistíte tak, že změříte délku zadaných tečen v polygonu a od nich odečtete délku vypočtených tečen oblouků.

Ad 3) Návrh nivelety trasy

a) Vykreslete srovnávací rovinu s vhodnou výškou, do ní průběh terénu tak, že stanovíte staničení průsečíků osy s vrstevnicemi a odhadnete výšku počátečního a koncového bodu osy (pokud neleží přímo na vrstevnici). Vrstevnicový interval je 2 m. Dále navrhnete niveletu sestávající z nejméně dvou sklonů tak, aby co nejlépe kopírovala terén. Dbejte přitom na to, aby niveleta v místech, kde je terén nejnižší a je nutné předpokládat stahování srážkové vody, byla nad úrovní terénu.

b) Podélný sklon určíte z výškového rozdílu mezi lomy sklonu ΔH a z jejich vzdálenosti ΔD :

$$\text{Podélný sklon: } s = 100 \cdot \frac{\Delta H}{\Delta D} [\%]$$

Sklon udejte v procentech s přesností na dvě desetinná místa. Pro lom nebo lomy sklonu vypočtete zaoblení.

c) Poloměr výškového zakružovacího oblouku volte pokud možno tak, aby vyhověl pro předjíždění. Vodítkem pro volbu Vám budou tabulky:

Tab. 2 Nejmenší poloměry vypuklých výškových oblouků

R_v v m	při návrhové rychlosti v km/h					
	120	100	80	70	60	50
nejmenší doporučený pro zastavení	12 000	10 000	5 000	4 000	2 500	1 500
nejmenší dovolený pro zastavení	11 000	6 000 *)	3 000 **)	2 500	1 500	1 000
nejmenší dovolený pro předjíždění	-	38 000	21 000	15 000	10 000	6 000

*) Platí jen do rozdílu podélných sklonů $|s_1 - s_2| \leq 2,5 \%$, jinak je nutno dodržet hodnotu doporučenou.
 **) Platí jen do rozdílu podélných sklonů $|s_1 - s_2| \leq 3,3 \%$, jinak je nutno dodržet hodnotu doporučenou.

Tab. 3 Nejmenších poloměry vydatých výškových oblouků

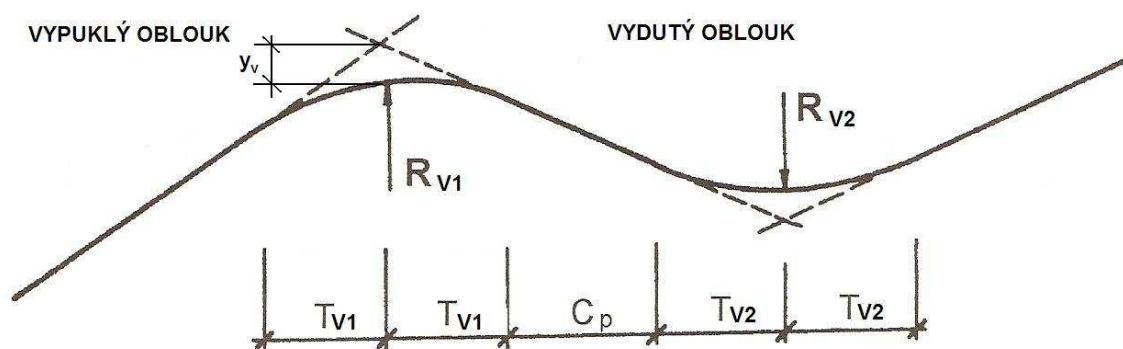
R_u v m	při návrhové rychlosti v km/h					
	120	100	80	70	60	50
nejmenší doporučený	6 000	4 200	3 000	2 000	1 500	1 200
nejmenší dovolený	5 000	3 400	2 100	1 500	1 000	700

Parametry zakružovacích oblouků vypočtete:

$$\text{Tečna výškového oblouku: } T_v = \frac{R_v}{2} \cdot \frac{|\pm s_1 - (\pm s_2)|}{100} \quad [\text{m}]$$

$$\text{Vzepětí v lomu sklonu: } y_v = \frac{T_v^2}{2 \cdot R_v} \quad [\text{m}]$$

Ve vzorci pro výpočet délky tečny se sklony dosazují se znaménkem ve smyslu rostoucího staničení – kladný sklon znamená stoupání, záporný sklon klesání.

Obr. 2 – Mezipřímá ve výškových obloucích

Následují-li po sobě dva výškové oblouky opačného smyslu podle Obr. 2, doporučuje se mezi ně přímkový sklon délky:

$$C_p = \frac{100 \cdot V_n^2}{R_v} \quad [\text{m}]$$

Ad 4) Pro jeden zvolený oblouk trasy vypočtete parametry při použití přechodnic

a) Navrhněte délku přechodnice

Vodítkem pro návrh délky přechodnice je následující tabulka:

Tab. 4 Doporučené délky přechodnic

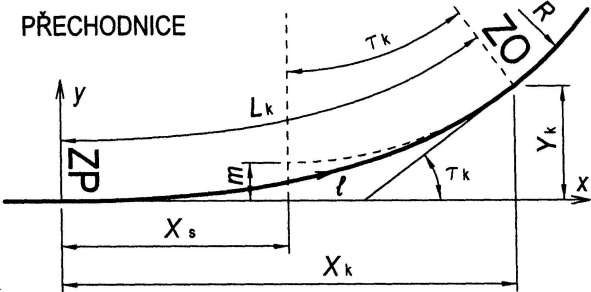
R v m	100	200	300	500	1 000	1 500	2 000	3 000	4 000	5 000
L v m	60	80	100	120	160	210	290	430	400	550

Nelze-li ve stísněných poměrech (není Váš případ) těchto hodnot dosáhnout, navrhne se přechodnice podle délky vzestupnice, nejméně však $1,5 \cdot V_n$ pro klopení kolem vnější hrany vnitřního vodícího proužku a $1 \cdot V_n$ pro klopení kolem osy.

b) Vypočtete vytyčovací prvky přechodnice ve tvaru klotoidy

Výpočetní vztahy jsou uvedeny v následující tabulce:

Tab. 5 – Výpočet vytyčovacích parametrů krajní přechodnice ve tvaru klotoidy

délka přechodnice L [m]	L
poloměr kružnicového oblouku R [m]	R
parametr klotoidy A [m]	$A^2 = R \cdot L$
úhel tečny v koncovém bodě přechodnice τ_k [grad]	$\tau_k = \frac{L}{2 \cdot R} \cdot \frac{200}{\pi}$
souřadnice koncového bodu přechodnice Y_k [m]	$Y_k = \frac{L^2}{6 \cdot R} - \frac{L^4}{336 \cdot R^3} + \frac{L^6}{42240 \cdot R^5}$
souřadnice koncového bodu přechodnice X_k [m]	$X_k = L - \frac{L^3}{40 \cdot R^2} + \frac{L^5}{3456 \cdot R^4}$
odsazení kružnicového oblouku m [m]	$\begin{aligned} \Delta R &= Y_k - R \cdot (1 - \cos \tau_k) = \\ &= \frac{L^2}{24 \cdot R} - \frac{L^4}{2688 \cdot R^3} \end{aligned}$
souřadnice X_s středu kružnicového oblouku [m]	$\begin{aligned} X_s &= X_k - R \cdot \sin \tau = \\ &= \frac{L}{2} - \frac{L^3}{240 \cdot R^2} \end{aligned}$

c) Výpočet vytyčovacích prvků symetrického motivu

Kružnicový oblouk

$$\alpha_o = \alpha_s - 2 \cdot \tau \quad [grad]$$

$$T_o = R \cdot \tan \frac{\alpha_o}{2} \quad [m]$$

$$Z_o = R \cdot \left(\frac{1}{\cos \frac{\alpha_o}{2}} - 1 \right) \quad [m]$$

$$O_o = R \cdot \text{arc} \alpha_o \quad [m]$$

Následuje výpočet parametrů celého oblouku

$$\text{Pomocná tečna} \quad t = (R + \Delta R) \cdot \tan \frac{\alpha_s}{2} \quad [m]$$

$$\text{Tečna oblouku} \quad T = X_s + t \quad [m]$$

$$\text{Celková délka} \quad O = 2 \cdot L + O_o \quad [m]$$

Nejčastější chyby:

- výsledek výpočtu úhlu τ_k pro výpočet přechodnice je bez převodní konstanty v radiánech, převodní konstanta pro grady byla doplněna do vzorce v tabulce 5;
- šikmá délka podélného sklonu se nepočítá, vždy se uvádí vodorovná délka sklonu;
- chybí kontrola délky přímkového podélného sklonu mezi výškovými oblouky.

Doporučená literatura:

KRAJČOVIČ, M., JŮZA, P.: *Dopravní stavby. Pozemní komunikace. Návody na cvičení*. VUTIUM, Brno 1998. ISBN 80-214-1273-9